

Generációváltás és szemléletváltás: az Egyesült Királyság új kormánya

Vida Krisztina

2010. május 6-án az Egyesült Királyságban megválasztották a 650 tagú alsóház képviselőit. Az egyfordulós választási rendszer sajátossága, hogy a pártok jelöltjei csak egyénileg mérettetik meg magukat a választási körzetekben, és a legtöbb szavazatot szerző politikusból lesz képviselő. A második világháború óta (az 1974. februári választást kivéve, amelyet a kisebbségi kormány működésképtelensége miatt novemberben meg kellett ismételni) vagy a konzervatívok, vagy a baloldal mindig abszolút többséget szerzett a törvényhozásban, míg a liberálisok az örök harmadik szerepét játszották. Ez utóbbiak még a mérleg nyelvének szerepét sem tudták játszani, mivel a brit belpolitikától a békeidőkből idegen volt a koalíciókötés gyakorlata.

Az idei választás azonban korszakalkotó változást hozott: egyetlen párt sem ért el abszolút többséget, miután a konzervatívok 306, a baloldal 258, a liberális demokraták pedig 57 helyet tudtak megszerezni. (A többi kis párt összesen 28 mandátumhoz jutott, és egy választókerületben később lesz szavazás.) A közvéleménykutatók által előrejelzett patti-helyzet (*hung parliament*) így valóban bekövetkezett, és ebből három kiút látszott: egy kisebbségi konzervatív kormány megalakulása, amely nagyon hamar új választások kiírásához vezethetett volna hasonlóan egy esetleges szintén kisebbségi munkáspárti-liberális koalícióéhoz; végül harmadik lehetőségként a liberális demokraták (akik párhuzamosan folytattak koalíciós tárgyalásokat a két nagy párttal) koalícióra léptek a konzervatívokkal. Bár a liberális program némileg közelebb állt a baloldali elképzelésekhez, a párt az ország érdekeit és a stabil kormányzás fontosságát, valamint a hatalomba kerülés régóta várt lehető-

ségét helyezte előtérbe, amikor a választás utáni ötödik napon végül meghozta döntését.

Az idei választás egyébként már a kampány jellegében is különbözött a korábbiaktól, ugyanis április folyamán három, élőben közvetített interaktív, a nézők kérdéseire épülő televíziós vitára került sor, amit érdeklődők milliói követtek figyelemmel. E három vitában a munkáspárti kormányfő, Gordon Brown és kihívói, a konzervatív pártelnök, David Cameron, illetve a liberális párt vezetője, Nick Clegg vettek részt. Az első vita belpolitikai kérdésekre, a második a kül- és az európai uniós politikára, míg a harmadik a gazdaságra fókuszált. A számos kérdés alapján azonban egyértelművé vált, hogy a brit választók döntő többségét 2010-ben két dolog érdekli leginkább: a bevándorlás és a gazdaság talpra állítása. A rendkívül jól megszervezett és izgalmas tévéviták során Nick Clegg ügyesen taktikázva igyekezett mindkét párttól egyforma távolságot tartani, ami később hitelessé tette a kétirányú koalíciós puhatolózást a vártnál egyébként gyengébb eredményt elért liberálisok számára.

A brit pragmatizmus a kormányalakítás gyorsaságában is megmutatkozott: május 12-én David Cameron, a királynő által kinevezett miniszterelnök és helyettese, Nick Clegg egy közvetlen hangvételű közös sajtótájékoztatón jelentette be a két párt közötti öt évre szóló egyezséget, ezt követően pedig az új kormány összetételéről is sikerült megállapodni. A Cameron-Clegg kormányban tizenhét konzervatív és négy liberális demokrata politikus vesz részt. A huszonhárom tagú kabinetben egyébként összesen négy nő található.

Az új kormánynak igen súlyos örökséggel kell szembenéznie. A válság által megtépzott

brit gazdaság teljesítménye (az Eurostat adatai alapján) tavaly közel öt százalékkal esett vissza, az idén pedig csak szerény növekedés várható. A recesszió hatására a beruházások csökkentek, a munkanélküliség pedig megközelíti a nyolc százalékot. A legnagyobb gondot a brit gazdaságban kulcsszerepet játszó bankszektor konszolidálásának óriási költségei, és az emiatt drámaian megugró költségvetési hiány (2009-ben GDP-arányosan 11,5 százalék), valamint ezzel párhuzamosan az államadósság (korábban 40-50 százalékos) szintjének mintegy hetven százalékra történt emelkedése jelenti. Ennek megfelelően a koalíciós kormányprogram egyik sarkalatos pontja az államháztartás rendbetételének azonnali megkezdése, de szintén hangsúlyos a politikai rendszer, a jóléti szolgáltatások vagy a bevándorlás szabályozásának reformja.

A gazdaságpolitikán belül a koalíció első lépésben „vészköltségvetést” fog betervezni a következő hetekben, amely a konzervatívok által a kampányban sem titkolt hatmilliárd fontos megszorításra fog épülni. Az intézkedések azonban kiegészülnek a legalacsonyabb jövedelműeknek szánt adókedvezményekkel, valamint a pénzügyi válság miatt a nyugdíjbefizetéseiket elveszítették kompenzálásával. A megszorítások nem fogják érinteni a nemzeti egészségügyi rendszert (NHS), amelynek finanszírozását minden évben reálértéken kívánják majd növelni. A nyugdíjrendszert mindenképpen felülvizsgálják, beleértve az állami nyugdíjak szintjét, valamint a nyugdíjkorhatár meghatározását is. A költségvetést is érintheti az a koalíciós megállapodás, amelynek értelmében megkönnyítik az iskolaalapítást, illetve csökkentik az osztályok létszámát.

A brit választási rendszer arányosabbá tételéről – az ellenérdekelt két koalíciós fél kompromisszumos megállapodása értelmében – népszavazás fog dönteni. A további politikai reformok egyebek mellett a parlamenti ciklus pontosítására, a bizalmatlansági indítvány szabályozására, a Lordok Házának esetleges közvetlen választására, a korrump képviselők visszahívhatóságára, a pártfinanszírozásra, valamint a lobbizás átláthatóbbá tételére fognak irányulni.

Az Európai Unión kívülről érkező bevándorlást a jövőben mindkét párt korlátok közé kívánja szorítani. Itt a liberálisoknak vissza kellett vonniuk azt a kampányban hangoztatott elképzelésüket, hogy az illegálisan betelepültek bizonyos feltételek mellett megkapják az állampolgárságot, és el kellett fogadniuk a

konzervatív álláspontot az éves bevándorlási kvóta bevezetéséről.

A „zöld” értékeket magáénak valló konzervatívok és liberális demokraták között egyetértés alakult ki a „zöld beruházási bank” felállításáról, a nagy sebességű vasúthálózat kiépítéséről, a széntüzelésű erőművekre vonatkozó szabályok szigorításáról, valamint a megújuló energiaforrások részarányának bővítéséről. A két párt között lényegében csak az atomenergia alkalmazásában van ellentét. A konzervatívok ugyanis atomerőmű-pártiak, míg az ezt ellenző kisebbik koalíciós partner tartózkodási jogot kapott az erre vonatkozó döntéseknél.

Végezetül a kül- és az európai uniós politika fő irányában is sikerült megegyeznie a két pártnak. Mindenek előtt felállítanak egy, az afganisztáni brit missziót felülvizsgáló bizottságot, valamint létrehozzák a biztonsági kockázatokkal foglalkozó Új Nemzeti Biztonsági Tanácsot. Megújítják az Egyesült Királyság *Trident* nevű nukleáris fegyverkezési programját, felülvizsgálva annak költségigényét is. (E ponton a liberális demokraták rendkívül kritikusak voltak a kampányban, szembehelezkedve a két nagy párttal egyaránt.)

Ami az Európai Uniót illeti, az eurofil liberálisok és az euroszeptikus konzervatívok alapállása jelentősen eltér egymásétól, de az ellentét itt sem volt kibékíthetetlen. Az egyezés fő elemei közé tartozik, hogy a jövőben London csak népszavazás jóváhagyásával ad át újabb hatásköröket az uniónak, továbbá a most megkezdett ötéves parlamenti ciklusban a szigetország biztosan nem vezeti be az eurót.

A 2010. májusi brit választások eredményeként tehát egyszerre zajlott le generációváltás és szemléletváltás, miután a 43 éves miniszterelnök, és ugyanennyi idős helyettese 200 éve a legfiatalabb politikusok az Egyesült Királyság élén; a szemléletváltás pedig a közel hét évtizede nem látott koalíciós kormányzásban, és a széles jogkörökkel felruházott miniszterelnök-helyettesi poszt bevezetésében rejlik. A két párt közötti megállapodás alapján most úgy tűnik, stabil konzervatív-liberális kormány vezetheti ki az országot a válságból.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu honlapról